

ŠTÁTNA ŠKOLSKÁ INŠPEKCIA

úsek inšpekčnej činnosti

Staré grunty 52, 841 04 Bratislava 4

Správa o stave a úrovni školskej integrácie v základnej škole v SR v školskom roku 2011/2012

Základné údaje o škole a žiakoch

Štátna školská inšpekcia vykonala tematické inšpekcie s cieľom zistiť stav a úroveň školskej integrácie v 35 základných školách (ZŠ) v 7 krajoch SR (okrem Prešovského), čo predstavuje 2,04 % z celkového počtu ZŠ s integrovanými žiakmi. Štátnych bolo 33 škôl, 1 škola bola súkromná, 1 cirkevná, 1 zo škôl mala vyučovací jazyk maďarský. V kontrolovaných školách bolo spolu 13 042 žiakov, 990 z nich sa vzdelávalo formou školskej integrácie (8 %), okrem toho 540 (4 %) žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (ŠVVP) nebolo evidovaných ako integrovaných. Najviac integrovaných žiakov (IŽ) malo vývinové poruchy učenia, tvorili 58 % všetkých IŽ, žiaci s poruchami aktivity a pozornosti 16 %, žiaci s mentálnym postihnutím 9 %. Žiaci s intelektovým nadaním sa vzdelávali formou školskej integrácie v 5 krajoch, len 1 z nich mal špecifické intelektové nadanie (tab. 1).

Tab. 1 Počet integrovaných žiakov podľa druhu ŠVVP

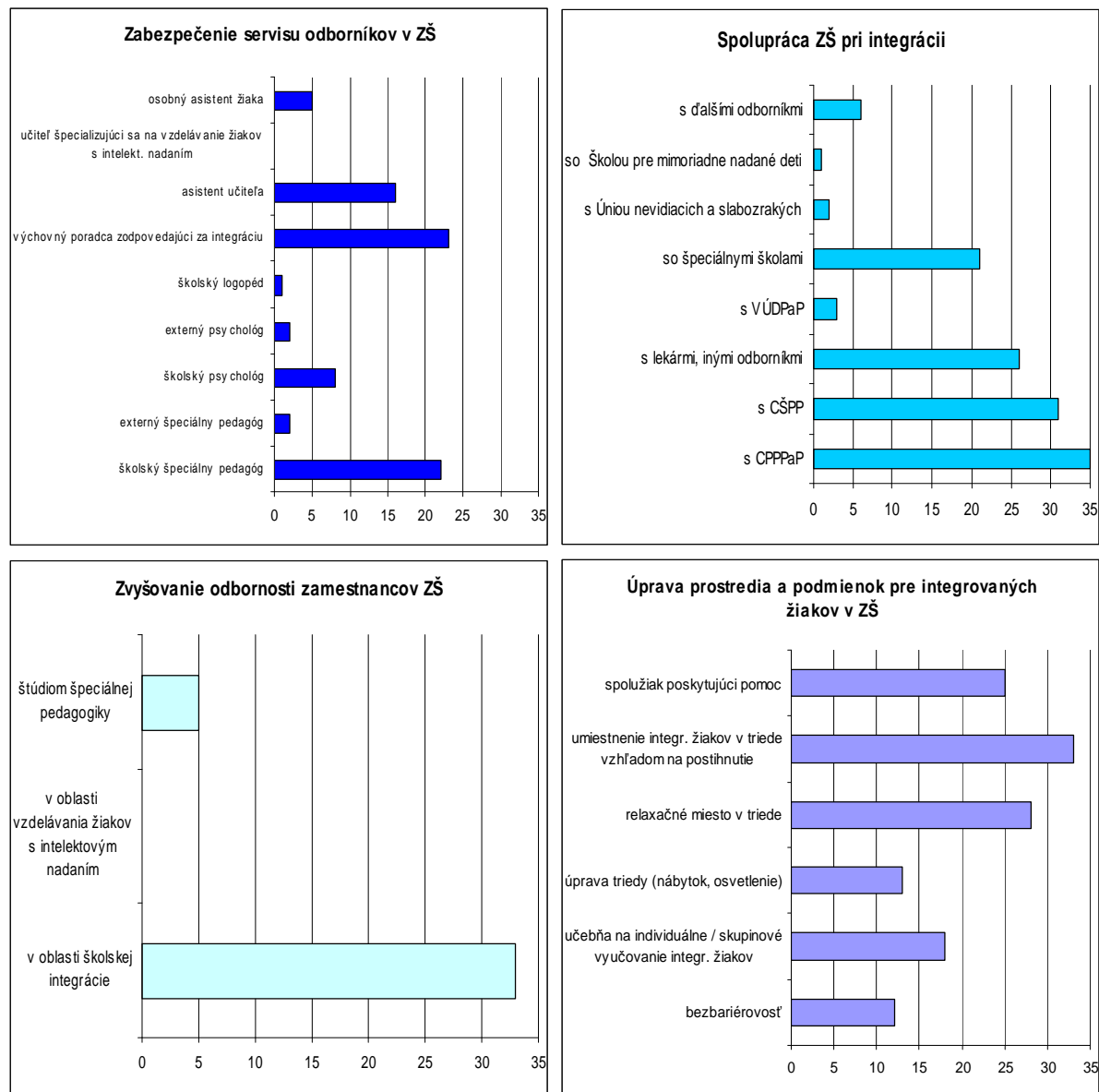
Počet integrovaných žiakov podľa druhu ŠVVP		Počet žiakov
Nadanie	všeobecné intelektové nadanie	30
	špecifické intelektové nadanie	1
Zdravotné znevýhodnenie	vývinové poruchy učenia	570
	poruchy aktivity a pozornosti (ADD. ADHD)	154
	mentálne postihnutie	85
	narušená komunikačná schopnosť	39
	choroba, zdravotné oslabenie	34
	telesné postihnutie	31
	sluchové postihnutie	19
	zrakové postihnutie	16
	autizmus a iné pervazívne poruchy	7
	poruchy správania	2
	zmiešaná porucha školských spôsobilostí	2
Celkový počet integrovaných žiakov		990

Podmienky vyučovania IŽ

Školskú integráciu koordinoval a primárny servis IŽ zabezpečoval najmä výchovný poradca (66 % ZŠ). Odborné služby IŽ a poradenstvo ich zákonným zástupcom poskytovali školský špeciálny pedagóg (63 % ZŠ), školský psychológ (23 % ZŠ), externý špeciálny pedagóg a psychológ, školský logopéd, učitelia so špeciálnopedagogickým vzdelaním, v 1 škole zástupkyňa riaditeľky školy v spolupráci s výchovnou poradkyňou. V takmer polovici kontrolovaných ZŠ pracovali asistenti učiteľa (graf 1). V 2 ZŠ pôsobili školské psychologičky súčasne vo funkcii výchovnej poradkyne. Všetky školy pri integrácii spolupracovali s centrami pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie (CPPPaP), temer všetky s centrami špeciálno-pedagogického poradenstva (CŠPP), väčšina škôl aj s odbornými lekármi a špeciálnymi školami, ojedinele s inými odborníkmi (graf 2). Pedagogickí a odborní zamestnanci si zvyšovali odbornosť v oblasti školskej integrácie (graf 3) kontinuálnym vzdelávaním, štúdiom špeciálnej pedagogiky, účasťou na odborných seminároch a individuálnym štúdiom odbornej literatúry. Školy sa problematikou vzdelávania IŽ zaoberali aj na zasadnutiach pedagogickej rady, metodických orgánov školy a na pracovných poradách. Ani jeden pedagóg sa nevzdelával v oblasti vzdelávania žiakov s intelektovým nadaním. Bezbariérové úpravy vykonalo 34 % škôl (vstup do budovy, telocvične, posuvná plošina, WC). V časti škôl prostredie tried, v ktorých sa vzdelávali IŽ, špeciálne upravili (nábytok, osvetlenie, relaxačné miesto...). Odborné činnosti, individuálne alebo skupinové vyučovanie špeciálnym pedagógom sa uskutočňovalo v samostatných

učebniach. **Umiestnenie žiaka v triede** skoro vždy určovalo jeho zdravotné znevýhodnenie, akceptovali sa odporúčania z odborných správ. Žiaci často sedeli v prvých laviciach so **spolužiakmi**, ktorí im v prípade potreby poskytovali pomoc (graf 4).

Graf 1 - 4 Podmienky vyučovania integrovaných žiakov

Iba bežné **učebné pomôcky** mali k dispozícii žiaci so zdravotným znevýhodnením v päťtine škôl, vo väčšine ZŠ (77 %) aj **kompensačné pomôcky**, málo sa používali na vyučovanie. Niektorí žiaci mali vlastné notebooky a ďalšie pomôcky, avšak časť správ z poradenských zariadení neuvádzala odporúčané kompenzačné pomôcky. Pre týchto žiakov učitelia využívali **svojpomocne zhotovené alebo upravené pomôcky** (69 % ZŠ). Polovica škôl vlastnila učebnice, učebné texty a pracovné zošity pre žiakov s mentálnym postihnutím alebo žiakov s vývinovou poruchou učenia (VPU). Pri práci so **žiakmi s intelektovým nadaním** sa využil školský počítač napojený na internet. Len v 4 školách na hospitovaných hodinách použili pre nich alternatívne učebnice, rôznu literatúru a didaktickú techniku. Počet všetkých žiakov tried s IŽ kolísal od 6 do 30, počet IŽ v triede bol od 1 do 13 žiakov. Zníženie najvyššieho počtu žiakov triedy v súlade s vyhláškou o základnej škole sa uskutočnilo len v päťtine ZŠ.

Individuálny výchovno-vzdelávací program a ďalšia dokumentácia IŽ

Vo všetkých kontrolovaných školách mali IŽ so zdravotným znevýhodnením vypracovaný **individuálny výchovno-vzdelávací program** (IVVP) okrem 2 ZŠ (tab. 2). Žiaci

s intelektovým nadaním mali individuálny, v 1 ZŠ skupinový výchovno-vzdelávací program. Vo väčšine škôl bol IVVP vytvorený na celý školský rok, úplný, aktualizovaný, dopĺňaný a uplatňovaný v praxi, s akceptáciou záverov a odporúčaní poradenských zariadení pre výchovno-vzdelávací proces. Súčasťou časti IVVP bola **úprava učebných osnov** niektorých vyučovacích predmetov (obsahová úprava učebných osnov alebo len špecifiká prístupu učiteľov, hodnotenia a klasifikácie). Obvykle ho vypracoval triedny učiteľ v spolupráci so školským/externým špeciálnym pedagógom, praktické uplatnenie vo vyučovacom procese sa prejavilo vo výbere a prispôbení metód a foriem práce IŽ. Nedostatkom niektorých programov bolo formálne vypracovanie, nezpracovanie alebo povrchné zapracovanie odporúčaní poradenských zariadení, ojedinele odporúčaní nekorešpondujúcich s diagnózou žiaka, nevytvorenie odporúčaných úprav učebných osnov, nepravidelné vyhodnocovanie, aktualizáciou boli zvyčajne len 2 – 3 vety o používaní pomôcok, najčastejšie kalkulačky či tabuliek násobenia. Programy neobsahovali špecifiká vyplývajúce zo zdravotného znevýhodnenia, dôsledne sa neaplikovali vo výchovno-vzdelávacom procese, chýbali podpisy osôb zainteresovaných na ich tvorbe. **Písomnú žiadosť rodičov** o vzdelávanie žiaka formou školskej integrácie a **informovaný súhlas rodičov** poučených riaditeľom školy o všetkých možnostiach výchovy a vzdelávania žiakov so ŠVVP mala väčšina škôl, rovnako ako **návrh na prijatie žiaka so ŠVVP** (kompletný len v 60 % ZŠ). **Diagnostika IŽ** sa uskutočnila v poradenských zariadeniach zaradených do siete MŠVVaŠ SR, príslušných podľa druhu ŠVVP, prevažná časť IŽ mala **správy z odborných vyšetrení a písomné vyjadrenie poradenského zariadenia k školskej integrácii**. **Odpis doložky vysvedčenia** v triednom výkaze/katalógovom liste chýbal 6 školám. Výkon štátnej správy v 1. stupni bol zväčša v súlade s právnymi predpismi. V **školskom vzdelávacom programe** 4 škôl chýbalo zapracovanie podmienok výchovy a vzdelávania žiakov s mentálnym postihnutím a žiakov s nadaním, hoci takíto žiaci školy navštevovali. **Fotokópiu dokumentácie IŽ** po ich prijatí do základných a stredných škôl posielali výchovní poradcovia temer vždy až na žiadosť rodičov alebo školy, 3 školy si túto povinnosť neplnili.

Tab. 2 Dokumentácia integrovaných žiakov

Dokumentácia integrovaných žiakov			Počet ZŠ (z celk. počtu 35)
IVVP	IVVP boli	vypracované	33
		úplné	22
		aktualizované	25
		dopĺňané	22
		uplatňované v praxi	28
	odporúčania por. zariadení pre VVP boli zapracované		28
	IŽ mali vypracovanú úpravu učebných osnov		24
IVVP vypracoval	tried. učiteľ v spolupráci s porad. zariadením alebo šk. špec. pedagógom		28
	triedny učiteľ sám		3
	výchovný poradca		9
	školský špeciálny pedagóg		7
	poradenské zariadenie		8
Písomná žiadosť rodičov o integráciu			33
Informovaný súhlas rodičov			32
Návrh na prijatie žiaka so ŠVVP	vyplnený		34
	kompletný		21
Diagnostika	v por. zariadení zaradenom do siete		35
	v prísluš. por. zariadení podľa druhu ŠVVP		35
	priložená správa z psych. al. špec. ped. vyšetrenia		34
	písomné vyjadrenie por. zariadenia k šk. integrácii		31
	žiak v hraničnom pásme ment. postihnutia bol evidovaný ako žiak s MP		3
Odpis doložky vysvedčenia bol v triednom výkaze /katalógovom liste			29

Dokumentácia IŽ bola v niektorých školách nekompletná a neprehľadná, chaoticky poukladaná u viacerých zamestnancov zodpovedných za integráciu. Nedostatkom boli chýbajúce správy z odborného vyšetrenia, správy, ktorým skončila platnosť, absentovalo

písomné vyjadrenie poradenského zariadenia k školskej integrácii. V 1 ZŠ evidovali a vzdelávali ako žiakov s mentálnym postihnutím 2 žiakov v hraničnom pásme mentálnej retardácie a 5 žiakov s nejednoznačnou diagnózou (rozptyl v medziach hraničného pásma až ľahkej mentálnej retardácie), v 1 ZŠ 3 žiakov s nejednoznačnou diagnózou (znížené audiovizuálne a priestorové vnímanie) a 3 žiakov s mentálnym postihnutím vzdelávali ako žiakov s VPU. Žiakom s mentálnym postihnutím sa len ojedinele realizovala odporúčaná špeciálnopedagogická rediagnostika.

Organizácia výchovno-vzdelávacieho procesu IŽ

Integrovaní žiaci sa vyučovali v **triedach** a odborných učebniach spoločne s intaktnými žiakmi, vzdelávanie na 1. stupni ZŠ zabezpečovali kmeňoví **učitelia**, na 2. stupni učitelia s potrebnou aprobáciou, často s pomocou asistentov učiteľa. **Špeciálni pedagógovia** vzdelávali IŽ individuálne alebo v skupinách podľa vopred daného rozvrhu väčšinou v samostatnej miestnosti, a to celú vyučovaciu hodinu alebo jej časť. Na základe žiadosti zákonných zástupcov, odporúčania poradenských zariadení, prípadne odborných lekárov riaditeľa škôl rozhodli o úplnom alebo čiastočnom **oslobodení 55 IŽ od vyučovania niektorého predmetu** alebo jeho časti. Oslobodení žiaci boli prítomní na vyučovaní alebo sa zdržiavali vo vyhradenej miestnosti, niektorí, s informovaným súhlasom zákonného zástupcu, neboli prítomní na prvej a poslednej vyučovacej hodine. **Od povinnosti dochádzať do školy** oslobodili 4 žiakov. Z dôvodu nutnosti kompenzácie postihnutia a na základe odporúčania poradenských zariadení zaradila 1 ZŠ v Nitrianskom kraji do obsahu vzdelávania pre 17 žiakov predmet rozvíjanie špecifických funkcií, jeho vyučovanie zabezpečoval odborný zamestnanec. V ostatných školách sa **špecifické predmety** nevyučovali, ani ich poradenské zariadenia neodporúčali. **Žiaci s mentálnym postihnutím** sa vo väčšine škôl vzdelávali podľa učebných osnov vzdelávacieho programu pre žiakov s mentálnym postihnutím, v 1 súkromnej ZŠ obsah výchovy a vzdelávania zahŕňal aj anglický a francúzsky jazyk, čo nebolo v súlade so vzdelávacím programom. V Žilinskom a Košickom kraji sa žiaci s mentálnym postihnutím vyučovali na 2. stupni slovenský jazyk a literatúru, matematiku a pracovné vyučovanie so špeciálnym pedagógom – psychopédom v špeciálnej učebni individuálne alebo v skupine takýchto žiakov. **Žiaci s intelektovým nadaním** sa vzdelávali v triede s kmeňovým učiteľom, časť vyučovania žiaka so špecifickým intelektovým nadaním v Banskobystrickom kraji zabezpečovala školská špeciálna pedagogička individuálne mimo kmeňovej triedy. Jeden žiak s intelektovým nadaním absolvoval v minulom školskom roku 2 ročníky, učebné osnovy mal doplnené o nové témy v predmete anglický jazyk, 1 žiak bol preradený do vyššieho ročníka, 1 absolvoval predmet vo vyššom ročníku. V 1 škole IŽ s intelektovým nadaním odporúčalo CPPPaP postupovať podľa príslušného vzdelávacieho programu podmienčne, stanovilo termín na rediagnostiku, čo škola nesplnila, naďalej ich evidovala ako integrovaných. Na realizáciu individuálnych potrieb vytvorilo 19 škôl v Trenčianskom, Nitrianskom a Košickom kraji aj **d ďalšie podmienky** pre IŽ (záujmové útvary, voliteľné predmety, ekoučebňu s biozáhradkou, trávnatú plochu s oddychovou zónou a altánkom, telocvičňa, ihriská, školský dvor s lavičkami, hojdačkami a preliezačkami a i.), zapájali ich do projektov.

Priebeh výchovno-vzdelávacieho procesu s IŽ

V triedach s IŽ sa uskutočnilo **372 hospitácií** na vyučovacích predmetoch. Ich výber sa uskutočnil na základe dôkladného oboznámenia sa školských inšpektorov s odporúčaniami poradenských zariadení k výchovno-vzdelávaciemu procesu, sledovalo sa rešpektovanie odporúčaní v praxi. Na hospitovaných hodinách vo väčšine škôl učitelia žiakov pozitívne **motivovali**, tým aj IŽ, ale ich cielenej **angažovanosti** do vyučovacieho procesu venovali menšiu pozornosť. Uprednostňovali klasické vyučovacie **metódy**, najmä frontálnu činnosť. **Štruktúra** vyučovacích hodín bola zväčša premyslená, striedanie priamej a nepriamej činnosti a diferenciaciu úloh uplatňovali najmä vo vzťahu k žiakom s mentálnym postihnutím alebo k žiakom postupujúcim vo vzdelávaní podľa upravených učebných osnov, a to skôr

na 1. stupni. Pri samostatnej činnosti volili **individuálny prístup** s poskytnutím inštrukcií, overovaním pochopenia učiva a správnosti riešenia pridelených úloh, poskytovali im predĺžený čas na vypracovanie úloh. Žiakov posmeľovali k výkonom, zarad'ovali oddychové chvíľky. Využívali bežné **učebné pomôcky** (učebnicu, pracovný zošit, učiteľom zhotovený pracovný list), didaktickú a výpočtovú techniku v minimálnej miere. Žiaci s postihnutím mali vlastné **kompensačné pomôcky**. Chýbalo využitie kooperatívneho vyučovania, skupinovej práce, žiaci nedostali príležitosť prezentovať svoje poznatky a výsledky samostatnej práce. Záverečná **spätná väzba** zväčša absentovala, overovanie správnosti vykonania pridelených úloh sa realizovalo frontálne. Integrovaní **žiaci** boli pokojní, disciplinovaní, sústredení, aktívni, v kolektíve rešpektovaní. **Asistenti** učiteľa, asistenti žiaka a **školskí špeciálni pedagógovia** tesne spolupracovali s učiteľmi aj žiakmi v triede, boli prínosom pre efektivitu výchovno-vzdelávacieho procesu a atmosféru triedy. Na 1 hodine sa zúčastnila školská psychologička. Využívala sa klasifikácia, povzbudivé **hodnotenie** slovom, bodovanie a vyčíslenie chýb, sebahodnotenie sa nepodporovalo. Žiaci s **intelektovým nadaním** pracovali v skupine aj individuálne, plnili viac náročnejších úloh, v závere hodiny mali možnosť používať počítač s výukovým programom. Žiak s **ADHD** sa učil s pomocou osobného asistenta, pozitívny vplyv malo striedanie práce s relaxáciou (odpočinkom na pohovke). Hodnotenie jeho správania zníženým stupňom sa uskutočnilo s prihliadnutím na zdravotné znevýhodnenie v úzkej spolupráci s ČŠPP a zákonným zástupcom. Žiaci s **VPU** museli obvykle pracovať ako ostatní žiaci, učivo im nediferencovali, neuplatnil sa individuálny prístup. Diktáty mali zväčša identické s diktátmi intaktných žiakov, niektoré boli hodnotené známku. Do výchovno-vzdelávacieho procesu ich učitelia zaradili iba na začiatku hodiny pri opakovaní učiva požadovaním odpovedí na jednoduché otázky. V jednej ZŠ na hodine fyziky sprístupňované učivo nezodpovedalo úrovni rozumových schopností žiakov s **mentálnym postihnutím** (nepostupovali podľa učebných osnov ŠZŠ). V 1 škole učitelia **IŽ nevenovali žiadnu pozornosť**, celý výchovno-vzdelávací proces ponechali na asistentoch. Niektorí učitelia poznali diagnózu **IŽ**, boli oboznámení s **IVVP**, ale vo výchovno-vzdelávacom procese **nedokázali** uplatniť odporúčania poradenských zariadení, individuálny prístup a diferenciáciu učiva, a to predovšetkým vo vzťahu k žiakom s **VPU**. Neuvedomovali si dosah diagnózy na psychické procesy a úspešnosť žiakov, čo sa odzrkadlilo predovšetkým na 2. stupni zhoršeným prospechom v predmetoch slovenský jazyk a literatúra, matematika, cudzí jazyk a v ďalších. **Atmosféra** tried bola pokojná, postoj **IŽ** k učiteľom a spolužiakom bol pozitívny. Spolužiaci sa k **IŽ** správali empaticky, sporadicky im aj pomohli.

Odborná činnosť/vyučovanie špeciálnym pedagógom

Školskí inšpektori uskutočnili skrátené hospitácie na **vyučovaní** **IŽ** školským špeciálnym pedagógom a na odbornej činnosti školského špeciálneho pedagóga, raz aj školského psychológa. Pozitívom bolo najmä efektívne individuálne **vyučovanie** týchto žiakov, čím im vytvárali vhodné podmienky výchovy a vzdelávania. Kládli dôraz na základné učivo, čítanie s porozumením, opakovanie a precvičovanie učiva, využívali vhodné špeciálnopedagogické postupy a kompenzačné pomôcky či množstvo doplňujúceho a motivačného materiálu. Pri vzdelávaní žiaka s nadaním stimulovali a rozvíjali jeho špecifické schopnosti. Dopĺňali a objasňovali edukačný obsah, ktorý sa žiakom s mentálnym postihnutím nepodarilo pochopiť pri aplikácii bežných metód a postupov počas ich vyučovania spolu s intaktnými žiakmi. Školskí špeciálni pedagógovia dva razy do týždňa až denne poskytovali žiakom so **ŠVVP špeciálnopedagogické intervencie** zahŕňajúce včasnú diagnostiku problémov žiakov a reedukačné aktivity zamerané na odstraňovanie porúch učenia. Pracovali individuálne podľa rozvrhov a potreby v zmysle odporúčaní **CPPPaP** a **ČŠPP**. Viedli **dokumentáciu** **IŽ**, podieľali sa na tvorbe **IVVP**, poskytovali konzultácie učiteľom a rodičom, spolupracovali s poradenskými zariadeniami a strednými školami. Špeciálna pedagogička sa v 1 škole sústredila takmer výlučne na vedenie dokumentácie **IŽ** a metodické vedenie učiteľov v oblasti integrácie, **IŽ** sa individuálne nevenovala. **Logopedickú starostlivosť** o žiakov s narušenou komunikačnou schopnosťou školy realizovali len čiastočne. Odborná **činnosť**

školského psychológa sa prioritne zamerala na evidenciu integrovaných a ostatných žiakov so ŠVVP, pomoc pri tvorbe IVVP, zabezpečovanie spolupráce s poradenskými zariadeniami, realizáciu psychologických intervencií smerujúcich k eliminovaniu edukačných nedostatkov a porúch správania.

Iné zistenia

V informačnom dotazníku uviedli riaditelia ZŠ aj **poznatky a skúsenosti škôl z práce so žiakmi so ŠVVP**. Integrovaný spôsob vzdelávania väčšine žiakov prospieval, umožňoval im vzdelávať sa v bežných triedach, odstraňoval stres a pocit menejcennosti, umožňoval im zažiť úspech a ostatných žiakov učil tolerancii či pomoci. **Pozitívne** výsledky sa dosahovali v triedach, v ktorých pôsobili špeciálni pedagógovia. Pri práci so žiakmi so všeobecným intelektovým nadaním mali učitelia okamžitú spätnú väzbu, žiaci pracovali s veľkou chuťou, ctížiadosťou, tvorivosťou, súťaživosťou, hľadali nové riešenia, aplikovali získané vedomosti a zručnosti, ich ročníkové práce a projekty mali vysokú kvalitu. Integrácia žiakov s VPU, najmä na 1. stupni, bola bezproblémová, ak sa zúčastňovali reedukačných cvičení a rodičia s nimi pracovali aj doma. Riaditelia poukazovali aj na **negatíva** súvisiace s náročnosťou práce, s financovaním škôl vzdelávajúcich IŽ, s problémami s obsadzovaním miest školských špeciálnych pedagógov, školských psychológov a asistentov učiteľa. Pri žiakoch s VPU uprednostňovali viacerí učitelia doplnňovacie cvičenia pred diktátmi, čo viedlo aj k negatívnym zisteniam, žiaci sa nepripravovali, využívali, že nebudú hodnotení známku. Riaditelia upozornili na ponímanie integrácie zo strany časti rodičov len ako úľavy vo výchovno-vzdelávacom procese, ospravedlňovanie nedostatkov v dosahovaných výchovno-vzdelávacích výsledkoch žiakov namiesto ich aktívnej spoluúčasti na príprave do školy, neúčast' niektorých žiakov (s vedomím rodiča) na dohodnutých stretnutiach v poradenských zariadeniach, stratu motivácie učiť sa u niektorých žiakov (nič sa nemusím učiť). Uviedli ťažkosti v organizácii vyučovacej hodiny, problémy so zabezpečením učebných pomôcok pre žiakov s VPU, nie vždy pozitívne prijímanie žiakov so ŠVVP všetkými učiteľmi a spolužiakmi. Poukazovali aj na problematické zabezpečenie vzdelávania žiakov s mentálnym postihnutím formou školskej integrácie, vybavenie učebnicami pre ŠZŠ, zdĺhavosť odborných vyšetrení. Pripomínali absenciu odborného metodického vzdelávania učiteľov v oblasti integrácie týkajúceho sa priamo výchovno-vzdelávacieho procesu. Písali o veľkej administratívnej záťaži spojenej s oblasťou integrácie, poukázali na skutočnosť, že z poradenského zariadenia mali žiaci odporúčanie postupovať vo výchove a vzdelávaní v súlade s redukovanými učebnými osnovami v prevažnej väčšine profilových vyučovacích predmetov, ale v Testovaní 9 mali len predĺžený čas na vypracovanie otázok a úloh rovnakých ako intaktní žiaci. Problémovými sa javili žiaci s poruchami aktivity a pozornosti, rodičia závažné porušovanie školského poriadku, narušené vzťahy so spolužiakmi a nerešpektovanie autority učiteľov ospravedlňovali diagnózou. Najväčšie ťažkosti mali absolventi pedagogických fakúlt, ktorí v tejto oblasti prichádzali do praxe nepripravení a väčšinou nemali chuť pracovať so žiakmi so ŠVVP.

Záver

Osem percent žiakov kontrolovaných ZŠ sa vzdelávalo formou školskej integrácie, viac ako polovicu z nich tvorili žiaci s VPU. Integráciu v školách koordinoval najmä výchovný poradca, odborné služby poskytoval najmä školský špeciálny pedagóg v spolupráci so zariadeniami výchovného poradenstva a prevencie. Zamestnanci si zvyšovali odbornosť v oblasti školskej integrácie odborným vzdelávaním, individuálnym štúdiom, aj na zasadnutiach metodických orgánov. Bezbariérové úpravy vykonali v tretine škôl, žiakov v triede umiestnili vzhľadom na zdravotné znevýhodnenie. Integrovaní žiaci využívali rovnaké učebné pomôcky ako ostatní žiaci, vlastné alebo školské kompenzačné pomôcky a svojpomocne zhotovené alebo upravené pomôcky. Len v pätine škôl sa uskutočnilo zníženie najvyššieho počtu žiakov triedy v súlade s vyhláškou o ZŠ. Integrovaní žiaci sa vyučovali v triedach spoločne s intaktnými žiakmi, v polovici škôl aj s asistentom učiteľa. Špeciálni

pedagógovia vzdelávali týchto žiakov v samostatnej učebni celú vyučovaciu hodinu alebo jej časť s využitím špeciálnopedagogických prístupov a kompenzačných pomôcok, poskytovali im špeciálnopedagogické intervencie, v 1 ZŠ sa vyučoval aj predmet rozvíjanie špecifických funkcií. Od vyučovania niektorého predmetu oslobodili riaditelia 55, od povinnosti dochádzať do školy 4 žiakov. Temer vo všetkých ZŠ mali IŽ individuálny výchovno-vzdelávací program vytvorený triednym učiteľom v spolupráci so špeciálnym pedagógom, niektoré programy boli vypracované formálne, neúplné, bez úprav učebných osnov odporúčaných poradenským zariadením, neaplikovali sa vo výchovno-vzdelávacom procese. Väčšina škôl mala písomnú žiadosť rodičov, informovaný súhlas a formulár návrh na prijatie žiaka so ŠVVP. Prevažnej časti IŽ nechýbali správy z odborných vyšetrení, písomné vyjadrenie poradenského zariadenia k školskej integrácii a odpis doložky vysvedčenia v triednom výkaze/katalógovom liste. Výkon štátnej správy v 1. stupni bol zväčša v súlade s právnymi predpismi. Vo výchovno-vzdelávacom procese s IŽ učitelia väčšinou preferovali klasické vyučovacie metódy, nedostatočne sa uplatnili individuálny prístup, diferenciacia učiva, kooperatívne vyučovanie, striedanie priamej a nepriamej činnosti vo vzťahu k IŽ, učebné a kompenzačné pomôcky, spätná väzba. Pri overovaní vedomostí a hodnotení týchto žiakov nie vždy rešpektovali odporúčania poradenských zariadení, čo znižovalo efektivitu práce s IŽ. Žiaci aktívne pracovali, prejavovali záujem o učenie a boli disciplinovaní.

Výrazne pozitívne zistenia

- Ø umiestnenie IŽ v triede vzhľadom na zdravotné znevýhodnenie
- Ø zriadenie učebne na individuálne alebo skupinové vyučovanie IŽ
- Ø vyučovanie a odborná činnosť školských špeciálnych pedagógov
- Ø diagnostika žiakov sa uskutočnila v zariadeniach výchovného poradenstva a prevencie zaradených do siete škôl a školských zariadení MŠVVaŠ SR príslušných podľa druhu ŠVVP

Výrazne negatívne zistenia

- Ø vysoký počet IŽ v triede, neakceptovanie zníženia najvyššieho počtu žiakov triedy podľa vyhlášky o ZŠ
- Ø formálnosť vypracovania IVVP, nepravidelnosť dopĺňania, vyhodnocovania, nevyužívanie v praxi
- Ø nevyužívanie učebníc a pracovných zošitov pre ŠZŠ pri vzdelávaní žiakov s mentálnym postihnutím z dôvodu ich nezabezpečenia
- Ø v niektorých školách vo výchovno-vzdelávacom procese najmä na 2. stupni absencia individuálneho prístupu, diferenciacie učiva, kompenzačných pomôcok, sebahodnotenia, špeciálnopedagogických metód, overovania úrovne pochopenia učiva
- Ø nezaradenie špecifických predmetov do obsahu výchovy a vzdelávania IŽ

Opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov

Štátna školská inšpekcia v súvislosti s plnením inšpekčnej úlohy uložila kontrolovaným subjektom **86 odporúčaní, 13 opatrení, 1 záväzný pokyn a 70-krát** im uložila **prijatť konkrétne opatrenie** smerujúce k odstráneniu nedostatkov. Opatrenia smerovali hlavne k odstráneniu nedostatkov týkajúcich sa zamerania kontrolnej činnosti, vydania rozhodnutí o zmene formy výchovy a vzdelávania nad rámec príslušného právneho predpisu, vzdelávania pedagogických zamestnancov v oblasti integrácie, doplnenia ŠkVP, uplatňovania príslušného vzdelávacieho programu pri individuálnej integrácii žiakov s mentálnym postihnutím a s intelektovým nadaním, vnútorného systému hodnotenia žiakov, počtu žiakov v triedach s IŽ, realizovania diagnostických vyšetrení, ďalšej dokumentácie IŽ, doložky v triednych výkazoch o integrácii žiaka, zasielania fotokópie dokumentácie žiakov so ŠVVP škole, v ktorej žiak pokračuje vo vzdelávaní, vzdelávania žiakov s mentálnym postihnutím a žiakov s diagnostikovaným hraničným pásmom mentálnej retardácie alebo s nejednoznačnou diagnózou, hodnotenia a klasifikácie žiakov so ŠVVP a kompenzačných pomôcok.

Odporúčania a podnety

Riaditeľom základných škôl

- Ø využívať viac možnosť vytvorenia špeciálnych tried pri zvýšenom počte žiakov s rovnakým postihnutím v ročníku
- Ø zamerať kontrolnú činnosť na dokumentáciu IŽ, dodržiavanie odporúčaní zariadení výchovného poradenstva a prevencie pre prácu s nimi, na zohľadňovanie ich potrieb vo výchovno-vzdelávacom procese (využívanie individuálneho prístupu, diferenciácie úloh, kompenzačných pomôcok, alternatívnych spôsobov hodnotenia, sebahodnotenia, zapojenia IŽ do vyučovacej hodiny...)
- Ø zahrnúť spôsob vzdelávania a hodnotenie žiakov so zdravotným znevýhodnením do plánu práce predmetových komisií, upíriť vzdelávacie aktivity na realizáciu foriem skupinovej práce
- Ø dodržiavať požiadavku na zníženie najvyššieho povoleného počtu žiakov v triede o dvoch za každého IŽ
- Ø oznamovať cieľ vyučovacej hodiny aj IŽ, ak je iný ako pre ostatných žiakov triedy

Zriadovateľom základných škôl

- Ø navýšiť finančné zdroje so zámerom vytvoriť v školách bezbariérové prostredie a lepšie materiálno-technické vybavenie pre žiakov so ŠVVP
- Ø vytvárať školám podmienky na vytvorenie pracovnej pozície školského špeciálneho pedagóga na celý úväzok v prípade, ak má škola veľký počet IŽ
- Ø zabezpečiť školám v spolupráci s MŠVVaŠ SR a KŠÚ finančné prostriedky na zavedenie profesie asistent učiteľa v školách s IŽ a tak zabezpečiť realizáciu odporúčaní príslušných zariadení výchovného poradenstva a prevencie
- Ø zabezpečiť metodické usmerňovanie riaditeľov ZŠ v oblasti školskej integrácie, prípadne požiadať o spoluprácu KŠÚ pri metodickom usmerňovaní učiteľov realizujúcich výchovu a vzdelávanie žiakov so zdravotným znevýhodnením

Školským zariadeniam výchovného poradenstva a prevencie

- Ø zasielať škole spolu so správou o výsledkoch špeciálnopedagogického alebo pedagogicko-psychologického vyšetrenia aj písomné vyjadrenie k integrácii
- Ø uvádzať v správach z odborných vyšetrení v časti odporúčania
 - také odporúčania, ktoré sú adresné, určené pre konkrétneho žiaka a pre jeho úspešné vzdelávanie v jednotlivých vyučovacích predmetoch
 - konkretizovať vyučovacie predmety, v ktorých sa odporúča úprava učebných osnov, uviesť, či sa odporúča obsahová úprava učebných osnov alebo iba špecifické postupy a prístupy vo výchove a vzdelávaní IŽ
 - koncipovať odporúčania pre vyučovací proces predovšetkým vo vzťahu k tým druhom činností, ktoré sú negatívne ovplyvňované zdravotným znevýhodnením žiaka
 - uvádzať pri odporúčaní inej formy písania diktátov (doplňovačka), či ho v takom prípade klasifikovať alebo nie
- Ø uvádzať dôsledne v správach pre školy odporúčané kompenzačné pomôcky potrebné na vzdelávanie IŽ
- Ø spolupracovať a podieľať sa väčšou mierou na vypracovávaní IVVP so školou, najmä tam, kde nie je zriadené miesto školského špeciálneho pedagóga

Metodicko-pedagogickému centru

- Ø zvýšiť ponuku odborného vzdelávania pre pedagogických zamestnancov týkajúcu sa školskej integrácie formou kreditného vzdelávania (pre špeciálnych pedagógov, učiteľov, výchovných poradcov a riaditeľov škôl), zamerať ho na tréning stratégie učenia IŽ, individuálnu prácu s nimi, využívanie kompenzačných pomôcok, vypracovanie IVVP a oblasť právnych predpisov

MŠVVaŠ SR

- Ø všetky požiadavky na školskú integráciu prehľadne vyšpecifikovať v jednom právnom predpise
- Ø v § 11 ods. 10 písm. b) zákona č. 245/2008 Z. z. (školský zákon) text „ďalšiu dokumentáciu tvorí správa zo psychologického alebo špeciálnopedagogického vyšetrenia“ zmeniť na „ďalšiu dokumentáciu tvorí správa z psychologického a špeciálnopedagogického vyšetrenia“
- Ø v čl. 4 ods. 16 Metodických pokynov č. 22/2011 na hodnotenie žiakov základnej školy č. 2011-3121/12824:4-921 uviesť, ktoré ďalšie dôležité skutočnosti súvisiace so vzdelávaním možno uvádzať v doložke vysvedčenia žiakov so zdravotným znevýhodnením